

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 427/2024-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], narodenej [REDACTED], [REDACTED], narodenej [REDACTED], [REDACTED], narodenej [REDACTED], [REDACTED], narodeného [REDACTED] a [REDACTED], narodeného [REDACTED], zastúpených advokátskou kanceláriou JUDr. JCLic. Tomáš Majerčák, PhD., s. r. o., Južná trieda 28, Košice, proti postupu a rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9Co/70/2022 z 19. júla 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 8. novembra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 (prvej a druhej vety) a 4 ústavy a čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd označeným rozsudkom krajského súdu, ktorým bol potvrdené zamietnutie žaloby sťažovateľov proti mestu Košice o zaplatenie „opakujúcej“ sa platby za zákonom zriadené vecné bremeno za užívanie pozemku pod električkovou traťou.

2. Z ústavnej sťažnosti a súvisiacich rozhodnutí vyplýva, že sťažovatelia, podieloví spoluvlastníci, sa proti žalovanému mestu Košice domáhali zaplatenia sumy 3 037,10 eur s príslušenstvom za užívanie nehnuteľností, na ktorých sa nachádza električková trať, a to z titulu vecného bremena

zriadeného podľa zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“), resp. z titulu bezdôvodného obohatenia.

3. Okresný súd Košice II (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom sp. zn. 20C/88/2020 z 12. apríla 2022 ich žalobu zamietol. Okresný súd konštatoval, že nárok uplatnený sťažovateľmi na zaplatenie náhrady za obdobie od 22. októbra 2017 do 22. októbra 2020 za vecné bremeno je premlčaný. Keďže premlčacia doba začala plynúť 1. júla 2009 (odo dňa účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z.), právo sťažovateľov na zaplatenie náhrady za vecné bremeno sa premlčalo najneskôr 1. júla 2012, dávno pred podaním žaloby (22. októbra 2020). Okresný súd vychádzal z právneho názoru z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 8Cdo/17/2019 z 30. novembra 2020, podľa ktorého je náhrada podľa zákona č. 66/2009 Z. z. jednorazová a premlčiava sa v trojročnej premlčacej lehote odo dňa účinnosti daného zákona. Okresný súd v odôvodnení zmienil, že počas konania čakal na výsledok konania sp. zn. PL. ÚS 16/2021 o súlade predmetného zákona. Ústavný súd uvedený návrh odmietol.

4. Proti rozsudku okresného súdu sťažovatelia podali odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny v celom rozsahu, stotožňujúc sa s jeho dôvodmi.

5. Sťažovatelia výslovne uviedli, že vzhľadom na ustálenú judikatúru najvyššieho súdu (8Cdo/17/2019) je dovolanie vo veci neprípustné, a preto podávajú ústavnú sťažnosť už proti rozsudku krajského súdu.

II.

Argumentácia sťažovateľov

6. Sťažovatelia argumentujú:

- a) porušením princípu legitímnych očakávaní a princípu právnej istoty, a to ku skutkovo a právne obdobným veciam iných osôb (s poukazom na dlhoročnú konštantnú judikatúru súdov o opakujúcej sa odplate vo forme renty, ako aj na judikatúru ústavného súdu – nález sp. zn. PL. ÚS 42/2015);
- b) arbitrárnosťou napadnutého rozsudku tým, že sa súd vôbec nevysporiadal s tvrdením sťažovateľov o prejudicialite, ani s tým, že o opakovanej náhrade už bolo skôr rozhodnuté právoplatnými rozhodnutiami súdov v obdobných veciach, a neodôvodnil odchýlenie sa od právneho názoru ústavného súdu v náleze sp. zn. PL. ÚS 42/2015, podľa ktorého jednorazová odplata za zriadenie vecného bremena nie je primeranou odplatou podľa čl. 20 ods. 4 ústavy, a preto by mala mať opakujúci charakter;
- c) následkami súdmi preferovaného výkladu § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. (rozporného s cieľom a zmyslom zákona) o jednorazovej odplate za vecné bremeno, ktorými sú najmä porušenie vlastníckeho práva sťažovateľov, resp. jeho pozbavenie, neochota obcí a samosprávnych krajov vysporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom pod ich stavbami a neexistencia žiadneho právneho prostriedku na donútenie obcí a samosprávnych krajov k usporiadaniu vlastníckych vzťahov;

- d) cieľom zákonodarcu, ktorým nebolo určenie jednorazovej odplaty za vecné bremeno, ale usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod stavbami s tým, že ak by chcel zriadiť vecné bremeno s jednorazovou odplatou, tak by to zakotvil priamo do zákona;
- e) porušením princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, predovšetkým v kontexte čl. 20 ods. 1 ústavy, a to v dôsledku existencie dvoch skupín vlastníkov pozemkov pod stavbami obcí a samosprávnych krajov [vlastníci, ktorým nevzniklo vecné bremeno, pretože mali uzatvorenú nájomnú zmluvu k 1. júnu 2009 s dohodnutou pravidelne sa opakujúcou odplatou (v prípade, ak by nájom skončil, mohli žiadať vydanie bezdôvodného obohatenia), a naproti tomu dotknutí vlastníci, ktorým vzniklo vecné bremeno a v prípade neuplatnenia jednorazovej odplaty do 1. júla 2012 nemajú už nárok na žiadnu odplatu];
- f) výkladom zákona č. 66/2009 Z. z. v rámci jeho sociálneho rozmeru, nespravodlivosťou a krivdou dotknutých vlastníkov pozemkov v podobe faktického odňatia vlastníckeho práva, ktorú im spôsobuje ustálená rozhodovacia prax súdov o jednorazovej odplate, ako aj mylným tvrdením, že sa platí odplata za vznik vecného bremena, a nie za trvanie;
- g) neprípustnosťou a nelogickosťou argumentácie súdov o premlčaní práva od účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., keďže premlčacia doba nároku na jednorazovú odplatu za užívanie nehnuteľnosti nemôže začať plynúť skôr, ako sa žalobca dozvedel o tom, že má nárok len na jednorazovú odplatu [s odkazom aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Urbárska obec Trenčianske Biskupice proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 74258/01)].

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podľa čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a ktorá bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom. Každú takúto sťažnosť ústavný súd predbežne prerokuje podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

8. Podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť ústavnú sťažnosť, ktorá je zjavne neopodstatnená. Za zjavne neopodstatnenú možno podľa ustálenej judikatúry považovať takú ústavnú sťažnosť, pri ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 391/2019, I. ÚS 403/2019, I. ÚS 418/2019).

9. Podstatou veci je námietka porušenia práva na ochranu majetku a práva súdnu ochranu tým, že krajský súd vo veci sťažovateľov aplikoval výklad, podľa ktorého je nárok za vecné bremeno spadajúceho do rozsahu zákona č. 66/2009 Z. z. jednorazový a vzhľadom na čas uplatnenia v prerokúvanej veci je premlčaný.

10. Ústavný súd dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená.

11. Ústavný súd ako ochranca ústavnosti rozumie zložitej právnej aj ekonomickej situácii sťažovateľov. Ústavný súd je dôkladne oboznámený s právnou úpravou, a to z vlastnej rozhodovacej činnosti (PL. ÚS 1/2020, PL. ÚS 24/2020, PL. ÚS 18/2023, III. ÚS 621/2023), ako aj z odbornej diskusie (Maslák, M. Znovu k zákonnému vecnému bremenu podľa zákona č. 66/2009 Z. z. a náhrade zaň – tentoraz z iného pohľadu. In: Justičná revue 5/2023, s. 683 a nasl.; Lopuch, M. Náhrada za zákonné vecné bremeno podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z.; ako ďalej? In Justičná revue, 2022, č. 6 – 7, s. 754 – 769.; Maslák, M. Náhrada za zákonné vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z. je jednorazová In: Právo pre ROPO a obce v praxi č. 3/2021, s. 13 a nasl.).

12. Ústavný súd však konštatuje, že podústavný právny stav je daný (i) jednoznačnou zákonnou úpravou – zákonom č. 66/2009 Z. z., ktorým sa dočasne do poskytnutia náhradného pozemku priamo alebo v rámci pozemkových úprav zriaďuje vecné bremeno bez explicitného stanovenia finančnej náhrady a (ii) jej ustáleným výkladom najvyšším súdom (8Cdo/17/2019, 7Cdo/49/2023) o jednorazovej premlčateľnej náhrade vychádzajúcim zo všeobecných noriem týkajúcich sa vecných bremien a občianskeho práva. Z uvedeného vyplýva, že v konaní o ústavnej sťažnosti nemá ústavný súd v predmetnej veci *bez zmeny zákona* priestor na zmenu doterajšej pozície (III. ÚS 621/2023), a preto je nútený sťažnosť odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

13. Možno tu pripomenúť vývoj súčasného stavu veci, ktorý má hlboké historické pozadie vedúce až pred rok 1918: (i) Štát na samosprávy previedol cesty lokálnejšieho významu. Pretože sú tieto cesty z rozmanitých dôvodov postavené aj na pozemkoch, ktoré nie sú vo vlastníctve samospráv, zákon č. 66/2009 Z. z. ustanovuje zákonné vecné bremeno – právny titul k týmto pozemkom, kým nedôjde k pozemkovým úpravám. (ii) V záujme združstevňovania – aby sa mohli postaviť hospodárske budovy na pozemkoch užívaných družstvami tak, aby na vlastníkov pozemkov neprešlo vlastníctvo družstevných budov, sa Občianskym zákonníkom z roku 1950 opustila zásada *superficies solo cedit* (§ 25 – Stavby nie sú súčasťou pozemku.). (iii) V záujme uskutočňovania stavebnej činnosti nebola pred rokom 1989 výnimkou výstavba bez riadneho majetkovo-právneho vysporiadania pozemkov pod realizovanými stavbami (Tekeli, J. Vyvlastnenie pozemkov pod cestami od 1. júna 2021 In: Právo pre ROPO a obce v praxi č. 6/2021, s. 2 a nasl.). (iii) V tradícii uhorského dedičského práva má prapozadie veľmi fragmentované vlastníctvo pôdy (porov. PL. ÚS 6/2018 – nájom poľnohospodárskej pôdy). (iv) Mimoriadne dôležitou súčasťou obnovy dôvery v štát a právo boli reštitučné predpisy, na základe ktorých sa jednotlivcom vracali ich nehnuteľnosti, resp. obnova občianskej slobody po roku 1989 znamenala aj obnovu záujmu vlastníkov o svoje pozemky. (v) V zákone č. 66/2009 Z. z. je napokon ukryté aj posilňovanie samosprávy prevodom verejnoprospešného majetku a zodpovednosti zaň na obce a župy (porov. dissent k uzneseniu PL. ÚS 18/2023).

14. Ústavný súd prostredníctvom citovaných konaní o súlade a konaní o ústavných sťažnostiach zistil, že problém vecného bremena podľa zákona č. 66/2009 Z. z. je štrukturálny, nielen právny, ale aj ekonomický a vyžaduje si komplexnú právnu úpravu s tým, že aj prípadný nesúlad by mohol byť len začiatočným impulzom ku komplexnejšej legislatívnej zmene a sám osebe by nevyriešil komplexne vzťahy medzi vlastníkami pozemkov na jednej strane a obcami, resp. samosprávnymi krajmi.

15. Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že napadnutým rozhodnutím krajského súdu nedošlo k zásahu do základných práv sťažovateľov, a preto ich ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. septembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu